

Bon-BOM

2020. április | A Bolyai Önképző Műhely lapja | 9. évfolyam, 7. szám

Kapcsolat

2. oldal

Animációs filmek

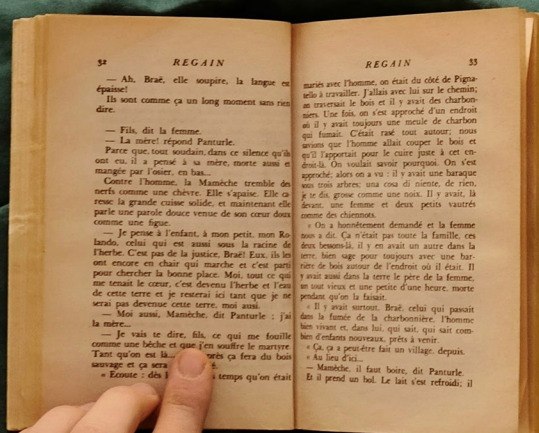
8. oldal

Szent György napja

4. oldal

Vers

12. oldal

BOMovie Extra: Special Home Alone Edition

Terítéken: Kapcsolat (1997)

A járvány megfékezése miatt preventív jelleggel minden felelős kormány, hivatal, vállalat és csoport mellett a BOM is mellőz minden személyes találkozást. „Sebaj!” – lélegzik fel az önképzőkör introvertált fele. „Legalább lesz időnk filmet nézni!” – fejezik be a filmszeretők. Mivel a mozik zárva tartanak, a házimozi paradoxonát kell közelebről megvizsgálnunk, ebben kíván segítséget nyújtani a BOMovie Extra, vagyis a Bolyai filmklubja.

A klub első (és az előrejelzések szerint nem az utolsó) otthoni kiadásában Ro-

bert Zemeckis (*Vissza a jövőbe*-trilógia, *Számkivetett*) 1997-es intellektuális sci-fi-jét, a *Kapcsolatot* ajánljuk. Zemeckis filmje Jodie Foster és Matthew McConaughey főszereplésével bár nem mellőzi a sentimentalizmust, közös nevezőre hozza a vallást, a tudományt és a politikát. A forgatókönyvíró Carl Sagan volt, aki először forgatókönyvet írt, majd azt kiadta regény formájában, végül átírta újra forgatókönyvvé. A film készítése nem volt zökkenőmentes, több, mint tíz év és két rendezőcsere kellett hozzá, hogy megtörténjen a „kapcsolatfelvétel”.

De mi is ez?

A *Kapcsolat* főhőse Ellie (Foster), aki megszállottan kutat földönkívüli élet után. Hatalmas rádióantennák „tövében” hallgatja az érkező jeleket. Egyszer egy olyan rádiójelre bukkan, ami semmiképpen sem lehet természetes. Hamar kiderül, hogy a jel képet is hordoz, nem más, mint Adolf Hitler beszél a földönkívüliek üzenetén. Akkor most az alienek nácik? Mint kiderül, nem, csupán az egyik első, a földről célirányosan a világűrbe sugárzott rádióadást küldte vissza az idegen létforma. Az üzenetbe pedig egy tervrajzot is rejtettek. Az azon látható gépet elkezd megépíteni az emberiség, remélve, hogy valaki, egy bizottság által kiválasztott szerencsés személyesen is találkozhat az idegenekkel.

Miért nézd meg?

A *Kapcsolat* az első perctől ütközteti a hit és a tudomány kérdését. Ellie ateista, míg a hozzá egyre közelebb kerülő Palmer (McConaughey) egy keresztény teológus. A kérdés egészen direkt: képviselheti-e egy ateista a többségben vallásos emberiséget a Vega csillagrendszerben? Ellie a filmben azt is megtapasztalja, hogy az általa átértékelte mások számára bizonyíték nélkül csupán hit kérdése. A *Kapcsolat* ezen felül a politikai hatalomrendszert sem

hagyja figyelmen kívül. Melyik állam milyen összetételű vezetése vállalhatja magára a feladatot, hogy képviselje az emberiséget, vagy éppen egy már a Földet is elhagyó multimilliárdos a kulcs az egységhez?

Mire figyelj?

Érdemes figyelni a filmben azokat a pontokat, amikor valami felfoghatatlan méretű intellektuális tartalmat kell nagyon kicsivé összesűriteni: egy ember, akinek hétmilliárd helyett kell beszélnie; egyetlen kérdés a sok százmillióból a teremtő felé, csak egy pillanat, ami a pilótának tizennyolc óra volt.

Nem elhanyagolható az sem, ahogy a földönkívülieket látjuk... pontosabban, nem látjuk. A film első harminc percében még az sem biztos, hogy van odakint bárki, azután pedig csak az üzenetről van tudomásunk. A végkifejlet szintén nem szokványos, de ez maradjon meglepetés.

Az otthoni filmezés előnye, hogy akármikor lehet. Nem kell este hétre a Blahára érní, hogy elkezdjük a vetítést, még csak fel sem kell öltözni. A házimozi minden előnyével ajánljuk a *Kapcsolat* című filmet, a BOMovie Extra soron kívüli darabját.

Nagy Tibor

Szent György hava

Tudom, hogy az áprilisról mindenkinek a húsvét jut eszébe, mint népi és keresztény ünnep, de erről már sokat hallottunk. Én most egy másik, kevésbé ismert, viszont legalább olyan fontos eseményt szeretnék bemutatni a hozzá fűződő néphagyományokkal, hiedelmekkel.

Április 24. Szent György napja

Bármily meglepő, a néphagyomány az igazi tavasz kezdetét nem a hóvirágok nyílásától vagy a napéjgyenlőségtől számolja, hanem Szent György napjától, hiszen akkor hajtották ki először a jószágokat a mezőre. Fontos pillanat volt ez a falu életében, így nem csoda, hogy számos hiedelem és szokás kapcsolódott ehhez a naphoz, sőt, még magát a hónapot is erről nevezték el.

Ha már tavasz, természetesen előke-rülnek a különböző állatok is. Egyes helyeken például úgy tartották, ha Szent György napja előtt megszólalnak a békák, akkor korai tavasz és nyár várható. De ezeket a kételtűket nemcsak időjós-lásra használták, hanem gyógyítottak is velük: kiszáritott békával a szemölcsöket próbálták elmulasztani. Valamiért, ha orvoslásról volt szó, a hullók felé is különös vonzalmat mutattak. Úgy hit-ték, ha a Szent György-nap előtt fogott gyík nyakán háromszor végighúzzák

a gyűrűsujjukat, majd ugyanígy három-szor megkenik a saját nyakukat, akkor kigyógyulnak a torokgyíkból. Hogy ezek mennyire működtek, nem tudom, de ma már ne is nagyon próbálkozzunk velük, mert ezek az élőlények az összes többi kételtűvel és hullóval együtt azóta védett állatokká váltak hazánkban!

De ne álljunk itt meg, mert még sok-sok egyéb szokás kapcsolódott és kapcsolódik ma is Szent György nap-jához! Április 24-én mindenki jobban tette, ha vigyázott magára, ugyanis ezt tartották a tavaszi gonoszjáró napnak is. A boszorkányok szabadon garáz-dálkodhattak, így számos óvintézkedést tettek, nehogy megrontsák a ház lakóit vagy az állatokat. A kerítésekre, ajtókra tüskés ágakat, nyírfavesszőket tűztek. A jószágok kihajtásakor is gondoskodtak azok biztonságáról, az ólaj-tóba keresztbe helyezett csipkegallyon vezették át őket, hogy távol tartsák tőlük a gonoszt. Voltak, akik más praktikát alkalmaztak, például karácsonyi morzsával füstölték körbe az állataikat. A Zala környékén pedig csak úgy engedték ki az istállóból a jószágot, hogy a küszöbre belülről egy láncot tettek, kívülről pedig egy tojást. Az állatnak ezeken kellett átgyeskednie a kijutás-hoz, ugyanis úgy tartották, hogy ettől olyan erős lesz, mint a lánc, és olyan gömbölyű, mint a tojás.

Ezzel el is jutottunk Szent György napjának egyik legfontosabb szokásához, a különböző termékenység-varázslásokhoz. Voltak helyek, ahol a korábban az ajtóba fektetett gallyal hajtották ki a jószágokat a mezőre, hogy sok tejet adjanak, majd ugyanezt a vesszőt harmadjára is felhasználták, ugyanis belőle faragták a vajköpülő nyelét. De olyan is előfordult, mint később látni fogjuk, hogy vízzel locsolták az állatokat, miközben terelték őket.

Szerintem a varázslások közül a legérdekesebb a *harmatszedés* volt. Hajnalban a falusiak kimentek a határba egy nagy lepedővel, és keresztülhúzták a búzatablán, így módon gyűjtve be a harmatot. Közben ezt mondogatták, „szedem, szedem, felit szedem”. Nagyon fontos volt, hogy csak a felit, mert attól

tartottak, ha mindet felszedik, akkor elvesz a búzavetés. A begyűjtött harmattal végül hazatértek, egy kis kanállal tettek a lisztbe, amitől szép nagy lett a kenyerük. Azt mondták erre, hogy elvették a gazda fél termését, és megszorították saját kenyerüket. Volt, ahol a harmatos lepedőt a tejesfazékba csavarták, hogy sok vaj teremjen benne. Máshol pedig azt tartották, ha valakinek rossz a termése, menjen egy olyan földre, ahol szép a termés, majd húzza át onnan a harmatot a saját vetésére.

Nem telhet el egy Szent György napja sem anélkül, hogy Kalotaszegen ne legyen juhmérés. Ez a még ma is élő hagyomány a falvak életének legfontosabb mozzanata, még az esküvőknél is nagyobb a jelentősége, hiszen erre tényleg mindenki elmegy. De hogy mi

is történik ekkor? A mérés előtti napon az összes juhot megfejik, hogy mindenki egyforma esélyekkel induljon, mert igen, ez egy verseny, méghozzá komoly téttel. Mindjárt látni fogjuk, miért.

Az előfejest követően a pásztorok kihajtják a falu közös nyáját, a *tumát* a legelőre, nehogy valaki hozzáférjen a juhokhoz és valamilyen csalfintaságot kövessen el. Éjjel kerül sor a *kihálásra*, amikor is a fiatal legények vigyáznak az állatokra, és kint alszanak velük a mezőn. Reggel a falu népe misére igyekszik, ami alatt a pásztorok őrzik a juhokat a legelőn. A mise végeztével zeneszóval kísérve bevezetik a nyáját a faluba. Eközben az asszonyok, lányok,

legények, mint ahogy már utaltam rá, vízzel locsolják a jószágokat, és akarva akaratlanul a juhászokat is, hogy több tej fakadjon abban az évben.

A menet végül megérkezik az egyik portára, ahol a fejest tartják. Hogy melyikre? Mindig az a gazda rendezheti a mérést, aki előző évben a legtöbb tejet fejte le, ugyanis a verseny lényege pontosan ez. Ki tud a saját juhaiból a lehető legtöbb tejet fejni? Aki figyelt, az most megálljt parancsolhat, hiszen eddig azt mondtam, hogy a falunak közös nyája van. Ez abban a tekintetben igaz is, hogy a juhokat együtt hajtják ki a mezőre, egy csapatként legeltetik egész nyáron, de valójában ez a közös

tulajdon dolog nem igazán szokott működni, így hát Kalotaszegen is minden jószágnak megvan a maga gazdája. Na de mégis, hogy ismerik meg a sajátjukat? – jöhetne a következő kérdés, de természetesen erre is megvan a megoldás. És nem, nem raknak bilitét a fülükbe, azért ez egy kicsit modern megoldás lenne. Ehelyett, még a kihajtás előtt minden gazda megjelöli a juhát színes festékkel vagy pántlikákkal. Mikor ez a díszes társaság beérkezik az udvarba, mindenki könnyedén el tudja különíteni a sajátjait, majd kezdődhet a fejés. A tejet gondosan lemérik, és dokumentálják, hogy kitől származik. Mindenki igyekszik minél többet kiimádkozni az állataiból, ugyanis ettől a fejéstől függ, hogy ki milyen arányban osztozik a nyáron a nyáj tejéből, és hogy milyen mértékben kell hozzájárulnia a *tuma* fenntartásának éves költségéhez.

A mérés végeztével kiderül, „ki hogy tartotta el a juhokat egész télen”, majd az asszonyok cifra viseletükben leviszik a tejet a vevő portájára. Vidám sokaság és zeneszó kíséri őket. Ha elfáradnak, leteszik a terhüket, és táncolnak egyet az utcán. Közben a juhokat visszahajtják a mezőre, ahonnan őszig be sem hozzák őket. A nap ezzel azonban még nem ér véget, ugyanis a kemény munkát természetesen hajnalig tartó mulatozás követi.

Felhasznált források:

Folkudvar – Juhmérés <https://www.youtube.com/watch?v=c44NA225Veg>
Magyar néprajz VII.

Dömötör Tekla: Magyar népszokások
Tarján Gábor: Fölnevelő hagyomány
Látványos juhmeréssel és mulatsággal
indult a szezon Kalotaszegen, <https://sokszinuvidek.24.hu/viragzo-videkunk/2018/04/11/latvanyos-juhmeressel-es-mulatsaggal-indult-a-szezon-kalotaszegen/>

Rácz Dorottya

A valóság és a képzelet határán: animációsfilm-ajánló

Az animációs filmek világában lehetőség van a valóság teljesen valószerűtlen megjelenítésére is. Számos alkotás kísérletezett ezzel, változatosabbnál változatosabb technikákkal megjelenítve számunkra ismerős, de mégis a megszokottól eltérő alakokat, formákat. Ebben a cikkben szeretném felhívni az olvasók figyelmét két merőben eltérő, de mégis sajátos módon egyedi animációs filmre, ahol megjelenik a valóság és a képzelet köztes átmenete. Ez mindkét esetben tel-

jesen eltérő módon valósul meg, melyre talán csak az animáció világa lehet képes.

Az első film, amit szeretnék az olvasók figyelmébe ajánlani, az a japán animációsfilm-rendező, Kon Szatosi *Perfect Blue* című műve. A film egy egyedi animációs thriller, ami választ ad a kérdésre: lehetséges-e egy *Hetedikhez* hasonló, kimondottan feszült és borongós filmet animáció formájában megvalósítani?

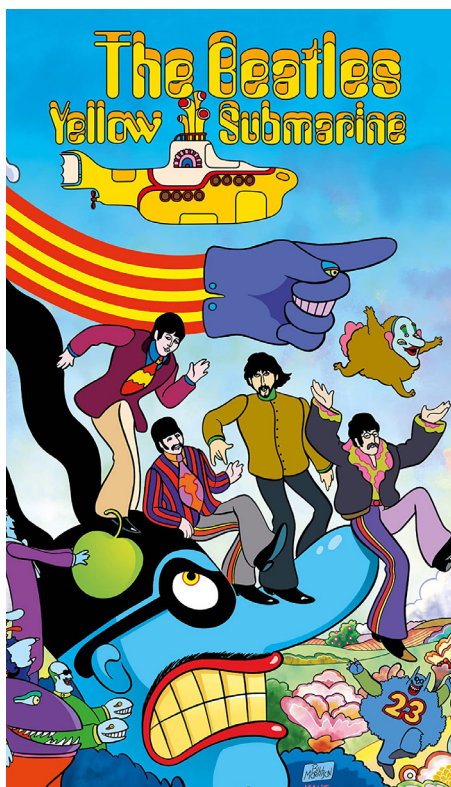

A Perfect Blue című animációs film egyik jelenete feltűnik a Rekviem egy álomért című filmben is.

A történet középpontjában egy fiatal énekesnő, Mima áll, aki a filmiparban szeretné folytatni a karrierjét. Ez az átmenet persze nehezebben megy a vártnál. Mima elszigetelten érzi magát az új környezetében, zsákutcákba ütközik az előrehaladását illetően, és a legrosszabbkor felbukkan egy rejtélyes rajongó is, aki látszólag mindent tud a nő legbelsőbb gondolatairól és aggodalmairól, ráadásul nem is fél kihasználni azokat...

A filmnek talán az egyik legérdekesebb tulajdonsága az, hogy mennyire egyedi módon használja ki a környezetet a cselekmény kibontakoztatására. A történet párhuzamosan halad Mima sorozatának forgatásával, amiről elsőre egyetlen jelenetről sem mondhatjuk meg, hogy valóságos-e vagy csak pusztán színjáték. Idővel a főhősünk is egyre kevésbé tudja elkülöníteni a napokat, majd a végén már abban sem lesz biztos, hogy egyáltalán a saját életét éli-e, vagy valaki másét.

A 2010-ben elhunyt rendező többi művére is jellemző ez az egyedi elbeszélési stílus, ahol a valóság és a képzelet határa se a szereplők, se a nézők számára nem világos. A *Perfect Blue* az évek folyamán nagy elismerésre tett szert, nagy hatással volt például Darren Aronofsky filmrendezőre, aki többek között a *Fekete hattyú* (2010) és a *Rekviem egy álomért* (2000) című műveiről ismert. Annyira elnyerte Darren tetszé-

sét az egyik jelenet a *Perfect Blue*-ból, hogy alkut kötött Kon Szatosival, hogy a *Rekviem egy álomért* című filmjében képre pontosan rekonstruálhasson belőle egy jelenetet.

A *Perfect Blue* című filmet ajánlom annak, aki szeretne egy páratlanul egyedi animációs filmet látni, érdekli a japán animáció, rajongója a thrillereknek és nem rettentik meg a különösen erőszakos vagy ijesztő jelenetek sem. Ez az utolsó pont igazából kötelező egy ilyen filmnél.

Aki a leírásban nem ismerne magára, az se aggódjon! Tudok nekik ajánlani egy teljesen eltérő művet, ami mégis hasonlóan él az animáció adta lehetőségekkel, ami nem más, mint *Sárga tengeralattjáró*. A címből talán már ki is derülhetett páraoknak, hogy ennek a filmnek a főszereplői a The Beatles tagjai. Annak ellenére, hogy a filmet az együttes hírnevének tetőfokán adták ki, mégis anyagi kudarcként végezte. Viszont az első vetítéstől kezdve kultikus érdeklődés övezte, ami egészen a mai napig tart.

A *Sárga tengeralattjáró* egy eléggé könnyed történetet mesél el. A zenés paradszomot megtámadják a zenét gyűlő-

lő rémes kékségek. Egy túlélő felkeresi a The Beatles tagjait, hogy szabadítsák fel őket, és hozza vissza nekik a zenét. Ők pedig közösen nekivágnak a nevezetes tengeralattjáróval, hogy megmentse a bajbajutottakat.

A film az egyszerű cselekmény ellenére mégis hatalmas elismerésnek örvendett még a kritikusok között is. Ennek az oka többek között a különösen színes, álomszerű animációs stílus, amely rajzolása során szinte semmilyen méretet és arányt sem tartottak be a készítők. A cselekményt több zenés jelenet övezi, melyeket mind eltérő stílusban rajzoltak, hasonlóan Janko-

Részlet a Sárga tengeralattjáró című animációs filmből

vics Marcell *Az ember tragédiája* című művének színjeihez. Ez a változatosság és rugalmasság az animációban igazi egyediséget kölcsönzött a filmnek, amittől vizualitása napjainkig is példamutató maradt.

További erőssége a filmnek a sajátos humora, ami erősen épít szóviccekre, abszurdításra és az együttes addigi történelmére, valamint persze kimagasló zenei élményt nyújt. Azoknak ajánlom a *Sárga tengeralattjárót*, akik bármilyen szinten kötődnek a The Beatleshez, különösen érdekli őket a zene, szeretnének kapcsolódásként elmerülni egy álomszerű kalandban, vagy keresik a történelmileg jelentős, klasszikus animációs filmeket.

Zárásként megemlítenék egy magyar vonatkoztatást is. Reisenbüchler Sándor, Kossuth- és Balázs Béla-díjas animációs filmrendező mondta a filmről azt, hogy „*A Sárga tengeralattjáró nem csak az animációban hozott újat, az életünket is átalakította. A legénység mi voltunk*”. Talán nem fog mindenkiből ilyen kötődést kiváltani a film, de akár történelmi, akár zenei szempontból továbbra is egy nagyon emlékezetes alkotás marad, ami a hatvanas évek időkapuszájaként is funkcionál, és ettől az évtizedek múlásával egyre csak érdekesebb és érdekesebb lesz.

Varga Vajk

Impresszum

Szerkeszti: Herbst Rebeka

Munkatársak: Horváth Eve, Nagy Tibor, Rácz Dorottya, Varga Vajk

Tördelő: Herbst Rebeka

A borító a www.unsplash.com webhelyről származik.

Szerkesztőség: 1148 Budapest, Örs vezér tér 11. fszt. 1.

E-mail: bom@e-nyelv.hu

Honlap (korábbi számokkal): www.bolyaimuhely.hu

Alapítva 2011-ben.

A Bon-BOM című lapot a Médiahatóság 2012 októberében nyilvántartásba vette.

Megjelenik 2020-ban a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával.

Horváth Eve:

Szonya vallomása Kedvesének

Rogya, hallod? hogy csikorognak a csillagok! mint fogaskerekei révült galaxisunknak. jó, hogy vagy nekem. keserű csókod könnyeimet issza, gőzcseppek peregnek a szamováron. rongyos délelőttök, éhes éjszakák. veled összeölelkezni a végső irgalom. feloldozni egymást, amíg rabolt kincseid bosszúját egy hosszú előjáték halasztani képes. Rogya, hallod? hogy korog a gyomrom, agyontiprott rózsaszirmokat köhögök. bezúzott fej a naplemente, zálogba tett jövő, miért futsz előlünk? patkányok sündörögnek a bőröm alatt, Rogya. apró bajszaik belülről csiklandoznak. rágcsálás nyomai a méhemen, rothadt almacsutka, homokóraszemcsék. bújj hozzám, Rogya. fejedet hajtsd az ölembe, ágyékom hajszálgyökerei megtartanak. zilált vagy, kimerült, egyél. az átokfajzat is alszik, a sarokban kuporog, látod?